

Utalványozhatsz energiát, törődést az elhanyagolt területeknek. Csak azt kell átgondolni, hogy az irány jó legyen, a mennyiség pedig nagyobb legyen, mint amit a multik kihoznak az emberekből jól motivált munkahe-lyeken napi 8 órában, túlóra-lehetőségekkel.

Minden szellemi energiánk, újjátás, szeretet, közösség, tanítás ott dolgozhat, ahol a pénz sztrájkol.

Az Édenkert és Jézus élete példája

Az édenkert az egy kert, előre elültetett, bőtermő fákkal, növényekkel, állatokkal. Akarsz-e kertész lenni? Jézus egy falusi ács fia volt, aki fenntartotta apja mesterségét. Mindenhová gyalog járt, amikor a legfontosabb örömhíreket tanította az embereknek - egyszer ment száma-ron, nem autón, száma-ron, száma-ron csikáján. Néha volt mit enni, néha csak a gabonaszemet morzsolgatták a vándorló fiúk. Inni a kútból, ruhát az égi madarak min-tájára. Facebook helyett hegyi beszéd, templom, csó-nak. Akarod-e Jézus életét követni?

* Gondold csak meg, ha Karácsonyig minden pénzhitelezési tevékenységet letiltana a kormány. Január 2-án szinte minden bentlévő pénzt kihitelezne a bank a felhalmozódott hiteligé-nyek miatt. Aztán január 5-én konstatálnák, hogy újból teli van a kassza – még jóval a hitelek lejárta előtt – egyszerűen azért, mert az emberek bankban tartják a pénzt, a hitelpénzt is bankokban tartják. Így az újra és újra "kikölcsönözhető", de annak már semmi valóságalapja nincs.

DEMECZKY JENŐ

A CENZÚRÁZOTT SZENTÍRÁS

Anton Mayer „A cenzúrázott Jézus” (1983) c. könyvé-nek ismertetése tíz éve még érdektelenségbe fulladt volna, vagy éppen - marxista kapitalizmuskritikája mi-att - felháborodott tiltakozást váltott volna ki a magyar olvasóból. Tíz év ismerkedés a tőkés társadalommal ép-pen elég ahhoz, hogy ma már árnyaltabban közelítsek Mayer művéhez.

Mert műnek tartom, méghozzá nem is akármilyen szel-lemi teljesítményt fölmutató műnek Anton Mayer szen-vedélyes, izzó haraggal megírt kiáltását a tőke uralma ellen, s a tőkés uralmát kiszolgáló írástudók és papok árulása ellen. Mayer ugyanis tud arról, hogy volt mit hűtlenül elhagyniuk, hogy Jézus olyan tanító volt, aki mindig, egyértelműen a kissemmizettek, megalázottak, megnyomorítottak pártját fogta, ezért a gazdagok írás-tudói Őt is elárulták.

A szerző erkölcsi felháborodását és pártos Jézus-értel-mezését megértem, szemléletét osztom is. De a legne-mesebb harag sem indokolja a módszertani hibákat, ezért billentyűzetet ragadtam, hogy leírjam néhány ész-

revételemet. Előre bocsátom, hogy nem vagyok klasz-zika-filológus, ezért Mayer nyelvtani elemzéseivel és irodalmi párhuzamaival nem szállok vitába, csak arról szólok, ami egy kívülálló számára is feltűnhet.

Merészségre és kezdeményezőkedvre vall, ahogyan Mayer nyelvtanári szemmel megvizsgál egy százszor szent könyvet, amelyre egész keresztény civilizációnk épül. Szóhasználat, stíluselemek, műfajok, irodalmi példák sorával mutatja meg, hogy van a Jézus ajkára adott szövegeknek egy olyan rétege, amely nagyon közel áll a mindenüktől megfosztottak, mai szóval, a proletárok gondolkodásmódjához, értelmi és érzelmi színvonalához, értelmezési látóhatárához. A bibliatudó-sok által is leginkább elfogulatlanak tartott Márk-
evangéliumban találja meg ennek a nyelvi rétegnek a zömét, s ekkor jut eszébe a nagy ötlet: Jézus proletár volt.

Az ötlet valóban eredeti, magával ragadó, sőt, túlságo-san is az. Olyannyira, hogy Mayer meg sem kérdezi ma-gától, honnan tudja ezt? Honnan tudja, hogy Jézus hite-les tolmácsolása a Márk evangélium, és nem egy másik kanonikus könyv, vagy apokrif irat, vagy éppen mind-ezekben egy másik nyelvi réteg? Nem teszi föl azt a kér-dést, hogy a proletárok nyelvi világa vajon miért jel-lemzi Márk evangéliumát. Azért, mert Jézus ilyen volt valójában? Vagy azért, mert Márk volt ilyen; csak ezen a módon értette, csak így tudta kifejezni Jézust? Esetleg azért, mert Jézus tudatosan használta ezt a nyelvet, ami-
kor a palesztinai zsidóság szegény tömegeihez beszélt?

Mayer eldöntötte, hogy Jézus proletár volt, és ezzel ki-zárt egy sor további értelmezési utat, sutba vágta a le-hetséges hagyománytörténeti, hermeneutikai, néplélek-tani magyarázatokat, és az általa oly hevesen bírált Szent Pál útját követve metafizikai és dogmatikai tételt alkotott Jézus újszerű szemlélete és viselkedése alapján: **Jézus többé nem Isten embere a proletárok pártján, hanem maga a proletár.** Ez a tétel módszertani hibán alapul, hiszen az Újszövetség szövegeinek hitelességét a szerző aszerint minősíti, hogy azok milyen megfele-lésben állnak Jézus proletár szókinccsével (1.1.2.2.), de azt nem mondja meg, hogy ő honnan ismeri Jézus igazi, eredeti szókinccsét.

Ez az alapvető döntés további következményekkel jár. **Mayer válogat** az Újszövetség szerzői között, kiemel-ten foglalkozik Pál és Lukács írásaival, valamint Márk-
kal és a Jelenések könyvének szerzőjével, de alig említi meg a Máté- és a János-evangéliumot. Ennek a váloga-tásnak az lehet az oka, hogy a bővebben idézett szerzők művei könnyen besorolhatók Mayer proletár/nem-pro-
letár értékszempléletébe, amíg az utóbbiak ebből a szem-pontból nem egyértelműek.

Mayer a **szövegfajtákból is válogat**. Nem foglalkozik

Jézus példabeszédeivel, mert ezeket, mint magasabb műveltséget kívánó műfajt, utólagos betoldásnak tartja (2.3.3.3. szakasz vége). Mintha nem tudna arról, hogy az ókori Kelet népeinél az írásbeliséget megelőzően a szójhagyomány töltötte be a kultúra továbbadásának feladatát, ezért éppen az iskolázatlan rétegek értették leginkább a képeket, hasonlatokat, példabeszédeket.

Mayer **Jézus szavait is megválogatja**. Pártos társadalomszemlélete miatt a bibliatudósok által leghitelesebbnek tartott jézusi szó, az Atya is a proletár/gazdag ellentét hordozójává lesz (lásd: 4.1.3., a Márk- és János-evangélium összevetése). Jézus **Abba** - édesapa szavát a szexizmus és a kizsákmányolás jelszavaként érteni súlyos hiba.

Szövegértelmezéseit is átszövi a proletár Jézusra vonatkozó előföltevése. Szerzőnk a Máté szakmai múltjából származó (bankár és gazda) példabeszédeket Jézustól idegen betoldásnak tartja (4.3.2.), függetlenül attól, hogy azok Isten irgalmáról szólnak, csak azért, mert a proletároknak már akkor sem volt sok közülük a bankárokhöz, ma pedig a bankok döntik romlásba a világot. Ebben odáig megy, hogy az utolsó óra szőlőmunkásairól szóló példabeszédet fordítva érti, Isten válogatás nélküli szeretete helyett a munka nélkül szerzett jövedelem apológiáját véli fölfedezni benne.

Ugyanakkor elfogadja a Jelenések könyvének brutális erőszakban tobzódó szemléletét, mert az méltán fejezi ki a proletárok Istenének elkötelezettségét, s nem zavarhatja magát Jézustól, aki az erőalkalmazás egyetlen formájára sem tartott igényt az emberi élet problémáinak megoldásában (3.2.3.1.).

Mayer Jézus-értelmezése is szenved a szerző alapvető döntésétől, az a Jézus, aki szerinte is képes volt túllépni kora és népe társadalmi korlátain (2.2.1. vége), képtelen lett volna meghaladni a proletár-lét műveltségbeli korlátait (2.3.3.)?

Az ismertetés utolsó részében felvázolt társadalmi cselekvési program súlypontjai valóban fontos problémák ma, de korántsem úgy, és olyan szorosan függenek össze, ahogyan ezt Mayer állítja. A szexizmus felszámolása társadalmi program keretében - illúzió. Olyan alapvető, emberlétünk legmélyét érintő adottság a két nem egymásrautaltsága és küzdelme, amelyet aligha lehet a ráépült igazságtalan társadalmi berendezkedés lebontásával örökre egyensúlyba hozni. Az antijudaizmus-antiszemitizmus kérdésköre sem eredeztethető a zsidó és a keresztény kultúra eltérő szexuális felfogásából, és az antikapitalizmus céljai sem azonosíthatók az antiszemitizmussal.

Számomra éppen a Mayer által javasolt sorrend fordítottja látszik célravezetőnek, a pénzhatalmi világrend elleni küzdelem sikere hozhatja el részeredményként az idegengyűlölet és a másik nem iránti gyűlölet okainak és céljainak elhalását.

Mindezek ellenére, Mayer könyve fontos, nagy bátorságot kívánó kérdéseket vet föl, és mindenkit továbbgondolkodásra indít. Örülök, hogy vitatkozhattam vele.

PAPP FERENC

A HAGYOMÁNYOS MISERÍTUS FELFEDEZÉSE

Bevezetés

Néhány észrevételemet megosztom a hagyományos miserítusról e sorok között feltételezett néhány olvasómmal, laikusként, vállaltan annak pejoratív, dilettáns kicsengésével. A liturgia a szó eredeti értelmében a közjó szolgálatát jelentette az ókori görög városállamokban, s nem szertartások összességét, mint ahogyan általában a keresztény egyházak használják hivatalos szóhasználatukban. Ezért tekinthető közügynek, mindenkihez szólónak a liturgia ügye, ami miatt szerintem bárki véleményét nyilváníthat róla a maga tudatszintjén, még ha a szakemberek öregesen morgolódnak is magukban emiatt, a felkészületlen sokaság „sarlatánságán” háborogva. Olyanná vált mára a liturgia, mint a futball: minden igaz keresztény hívő magáénak érzi valahogyan, valamilyen szinten, még ha valójában kevesen értenek hozzá. (De mégsem lehet szakemberek kiváltsága művelése, ahogyan a foci sem az edzők és a játékosok belügye, szakmai privilégiuma.) Ahogy Bozsik Csikar mondta egykoron: „Az a különbség a régi foci, meg a mai között, hogy egykor a szegény gyerekek rúgták a labdát a grundokon kikapcsolódásként, a gazdagok meg nézték játékukat a lelátókon. Mostanra viszont megfordult a helyzet: a milliomos játékosok rúgják a labdát a pályákon, s a nincstelen szegények meg csak nézik a tévében szórazásként, ha bekapcsolják.” A II. Vatikáni Zsinat a katolikus liturgiát felértékelte, a dogmatika részének nyilvánította, mivel a mise egyfajta kiskatekizmus, a katolikus hit összefoglalása s egyben megjelenítése, elevenné tétele.

Írásomban előrebocsájtom, hogy szándékosan kerültem a „tridenti” jelzöt, mert a hagyományos miserítus gyökerei távolabbra nyúlnak vissza, mint a tridenti zsinat határozatai; a „rendkívüli” jelzöt pedig nem tartom megfelelőnek (forma extraordinaria), mert hosszabb ideig volt ez a „rendes”, hivatalos forma (forma ordinaria) a katolikus egyházban, mint a jelenlegi, mára csupán megfordult a kocka lapja. A liturgia „reformjának reformja” XVI. benedeki szóhasználatát pedig könnyen félreérthetően homályosnak, csalafintának vélem, mert restaurációs szándék sejlik ki belőle; „szerves” fejlődésről pedig idáig csak a biológiában hallottam, ott különböztetnek meg „szerves” meg „szervetlen” kémiát, a liturgiában nem tudom hová tenni, elhelyezni e jelzöt. Valamilyen folytonosságot, törésmentességet érthetett